

MANUEL MARÍA:

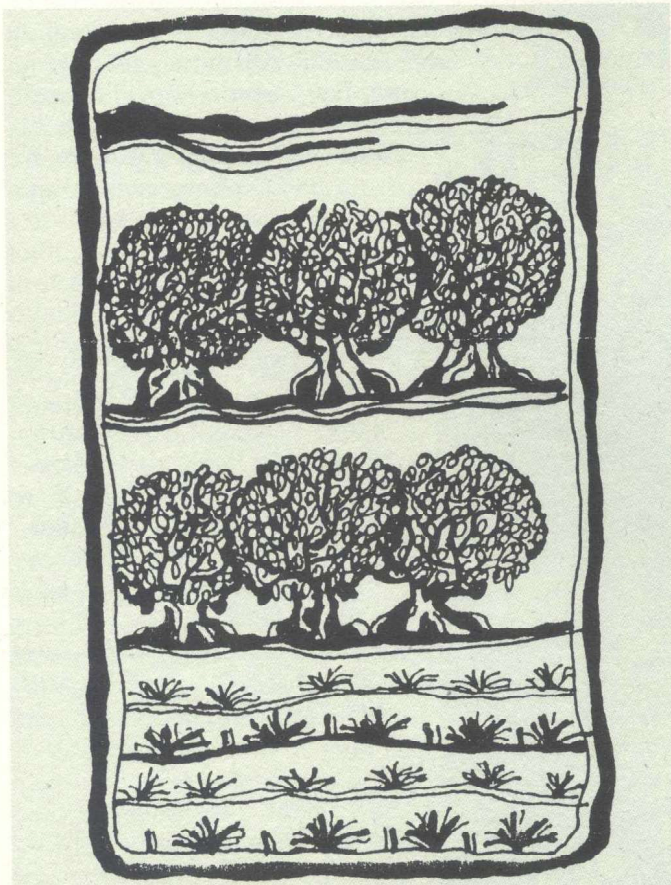
A VOZ NATURAL DUN 'LABREGO CON ALGO DE POETA" (III)

Por Emilio Xosé Insua

Tornamos hoxe a deitar atención sobre a poesía do Manuel María na súa vertente crítica. Desta volta, o tema non é outro que o deterioro medioambiental que sofre Galiza, ante o que non pode nen quer permanecer calado. Tamén falaremos do uso de elementos naturais con valor simbólico negativo na súa poesía.

Seguramente é o Manuel María un dos primeiros poetas galegos que incluíron, entre os motivos da súa inspiración, o da natureza agredida ou degradada. No cultivo desta vertente combinará o noso poeta diversas cordas: a diatriba contra os responsábeis, o ton elexiáco, a ironía e a acedume na denuncia, a reflexión pesimista ou, finalmente, o chamado explícito para unha nova sensibilidade, para un ecoloxismo activo de todos nós.

Ilustración do libro de Manuel María "Ritual pra unha tribu capital de Concello" (Ourense, 1986), obra de Felipe Senén.

No seu poemario máis recente, *Poemas para dicir-lle a dúas lagoas* (1994), Manuel María inclúe este lamento-maldición pola perda de enclaves naturais emblemáticos da súa terra natal:

"Lagoa de Cospeito: no nome do proveito
levaron a tua auga, secaron o teu leito.

-Maldito sexa. (...)

Lagoa de Cospeito: aquel que te secou
¡que teña o mesmo fin que a ti che dou!

-Maldito sexa."

Non é un exemplo aillado. A degradación medioambiental, mesmo en entornos urbanos, subleva o ánimo do noso poeta. A acedume na denuncia contra a actitude depredadora dos especuladores verte-se sen trégola nos versos deste poema, incluído en *Compendio de orballos e incertezas* (1991):

"Decídeme, planificadores da morte
do antigo engado das cidades,
se vos semella que aínda
non destragástedes dabondo
a media lúa máxica da
fermosísima badía de A Coruña (...).
Aconséllvos que rematedes de vez
con toda a ría. Así poderedes
ir, nos vosos autos importados,
dende o Castelo de San Antón
deica Gandarío e Santa Cruz,
lugares apropiados pra erguer
nucleares, fábricas de cemento,
refinerías, vertedeiros de lixo
e celulosas:

a única paisaxe
que vos merecedes e queredes".

Hai un lugar para o pesimismo no corazón do poeta ante o patente virar de costas á natureza da Humanidade e, tamén, ante o trunfo aparentemente irreversible dos valores da barbárie, a destrución e a manipulación:

"Neste tempo de crise, cruel e miserento;
de inautenticidade perfumada de lírio,
de criminais manipulacións escandalosas,
de promoción comercial e de mentira,
de quebra de valores e feroz agresión
á escusada intimidade do home:
quem sabe escuitar a voz do vento,
entender a language dumha flor,
olhar a beleza da terra e das estrelas (...)?."

A luz ressuscitada (1984)

A tristura provocada, entre outras razóns, pola situación do país, polas miserias cotiás ou polas condutas de determinadas persoas impeden-lle ao noso poeta:

"saudar con gozo
á primaveira,
nin escoitar ó cuco
por abril

nin ollar as froles
polo maio(...),
descifrar
o mensaxe de amor
que canta o río (...)"

Aldraxe contra a xistra (1973)

Con aquel discurso irónico e de "mundo ao revés" que xa temos constatado noutros poemas, Manuel María arremete contra as visións sesgadas e parciais sobre a realidade paisaxística do país. Fronte á Galiza sempre verde e de estampa turística que certa literatura pregoaba, o poeta chairego lanza o seu embite:

"Facédelle poesía urbana e intimista,
¡ouh requintadas antea da parvicie infinda!
á fermosa contaminación dos ríos,
ás cómodas corredeiras aldeás,
ó progresista candil de gas ou de carburo,
ós útiles plásticos tirados nos camiños (...)"

Catavento de neutrós domesticados (1979)

ou canta, transgresor, a súa particular "ODA Á BELEZA":

Esploro o mundo soterrado das cloacas,
o reino luminoso das alcantarillas,
o país farturento dos desaugues
e incluso a fértil a turística rexión
na que se queima a porcallada
que, cada día, espulsan as cidades,
como noutro tempo facían
cos gafos, apestados e chagados.
¡Ouh requintados poetas líricos líl
e burgueses aspirantes a aristócratas:!
este planeta de ratos e cheirumes
é unha realidade exterior e ouxetiva
e por eso mesmo, xa é fermosa (...)"

Este recurso á ironización até límites grotescos está moi presente no xa citado poemario **Catavento de neutrós domesticados**. Neste libro hai un poema titulado "Plano descritivo do país de Babia" no que MM enumera características certamente peculiares, de xinea surrealista: tal país está habitado por muricegos brancos, nel a xente aliméntase de escarabellos, as pombas son apuñaladas, as galiñas máis vellas son usadas como máquinas de facer café exprés, os esqueletes das sardiñas soñadoras teñen que pagar tributos á facenda pública... Ao mesmo libro pertencen a oda anterior e máis estes versos:

"¡Pódese comparar o confortante cheirume do cadavre dun ourizocacho, dun gato ou dun can, ós que suicidaron as rodas dun automóvil que iba a 205 km. hora, co recendo das inocuas froliñas que están como aparvadas na campía emporcallando a pureza da paisaxe coas súas inesplicables cores complicadas? As tripas dun galo devoradas polos corvos, as moscas voando como aviós familiares (...)

os tenros plásticos abandonados,
o medo e a gracia dunha rata que fuxe,
os infindos matices metálicos do zurro,
o cromatismo de pudrideiros e esterqueiras,
a variedade, mesta e viscosa, das cloacas,
o bruído xentil das alcantarillas adiviñadas (...)
Existe un mundo de mercurio e desperdicios,
habitado por vermes cegos, microbios infeuciosos,
virus mortíferos e outras cousas semellantes (...)
mundo sin cromos,
sin cursis paxariños' chiando enfebrecidos
arpeixos de amorciño azucarado".

Nalgunha ocasión Manuel María reaxe ao desánimo e á indignación recorrendo a un discurso poético que establece a superioridade do natural fronte ao tecnolóxico:

"As abellas, sempre tan atafegadas,
con tan poucas horas libres as probiñas,
son mellores e máis eficaces calculadoras
que as computadoradoras electrónicas
i é preferible ollar como voa un reiseñol
que contemplar o vo dun concord
ou doutro avión de características semellantes (...)
que os cantos dos grilos son máis maravillosos
que os anelos que cinguen ó planeta Saturno,
que o brado dunha vaca ten unha tenrura
que naceu no comenzo do mundo (...)"

Informe para axudar a alcender unha cerilla (1973)

Ilustración de Xurxo Fernández, incluída no poemario de Manuel María "Compendio de orballos e incertezas" (Santiago, 1991).

